

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Lotyšská republika

[Všeobecné informácie o krajine](#)

2019

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

a) Základná charakteristika hospodárstva

Analýza vývoja hospodárstva za posledný rok a porovnanie s predchádzajúcim obdobím, vývoj hlavných makroekonomických indikátorov

Rast ekonomiky (HDP) V roku 2018 zaznamenala ekonomika Lotyšska najväčší rast za posledných 7 rokov – 4,8 %. Medzi ťahúňov ekonomiky patrila jednoznačne narastajúca spotreba domácností. Ministerstvo hospodárstva LV odhaduje, že v roku 2019 ekonomika krajiny porastie o 3,5 %.

Spotrebiteľské ceny (inflácia) Infláciu bola v roku 2018 vo výške 2,5 %. Na začiatku roka 2018 pokračuje vysoký rast a OECD vo svojej správe predpokladá infláciu v roku 2019 na úrovni 2,5 % HDP.

Miera nezamestnanosti v roku 2018 dosiahla 7,4 %, čo je v porovnaní s rokom 2017 pokles o 1,3 percentuálneho bodu. Zároveň sa stále viac prejavuje štrukturálne nezamestnanosť – v Rige je nízka na úrovni do 3,9 %, zatiaľ čo v pohraničnom regióne s Bieloruskom (Latgale) do 20 %. Symptomatikým sa stáva nedostatok kvalifikovaných pracovných miest v hlavnom meste, naopak, na vidieku sa zvyšuje počet dlhodobo nezamestnaných. Pravdepodobnosť ich znovu zamestnania je nízka vzhľadom na zmenenú štruktúru zreformovanej pokrízovej ekonomiky.

Zahraničná zadlženosť je v porovnaní s inými krajinami EÚ na relatívne nízkej úrovni a osciluje dlhodobo okolo úrovne 40 % HDP.

Základné makroekonomické ukazovatele - Lotyšská republika

základné ukazovatele	2014	2015	2016	2017	2018
rast HDP (%)	2,4	2,7	2,1	4,2	4,8
HDP per capita v PPS (% EU28)	64	64	65	66	67
miera inflácie (HICP %)	0,7	0,2	0,1	2,9	2,5
miera nezamestnanosti (%)	10,8	9,1	9,0	8,4	7,4
rozpočtový deficit (% HDP)	- 1,6	-1,3	0	-0,9	-1,0
vonkajšia zadlženosť (% HDP)	40,7	36,3	40,08	39,1	35,9

Zdroj: EUROSTAT;

Štátny rozpočet, hlavné črty, prognózy vývoja

Deficit rozpočtu Lotyšska v roku 2018 dosiahol prebytok skoro 1 % HDP, vo volebnom roku 2019 sa kvôli plánovaným reformám sa očakáva deficit okolo 1 % HDP.

Lokálna mena, výmenný kurz, história

Lotyšskou národnou menou je od 1. januára 2014 euro. Výmenný kurz predchádzajúcej meny (lat) za euro sa uskutočnil v pomere, akom bola lotyšská mena na euro od roku 2005 fixovaná, teda 0,7028 latu za 1 euro.

Štruktúra zamestnanosti, počet obyvateľov pod hranicou chudoby

Štruktúra zamestnanosti – napriek tomu, že sa úroveň nezamestnanosti pomaly blíži k historickým minimám obrovským problémom zostáva šedá ekonomika, resp. zamestnávanie na čierno. Podľa štatistík úroveň šedej ekonomiky v roku 2018 vzrástla až na 24,2 %. V tomto ohľade je hlavným sektorom, ktorý túto štatistiku ťahá hore stavebníctvo. Medzi najtradičnejšie formy šedej ekonomiky patrí vyplácanie miezd na „ruku“. Zamestnanosť na konci 2018 opäť mierne narástla a dosahuje 64,5 % (vekom v rozmedzí 15-74), čo je nárast o 1,6 % v porovnaní rokom 2017. Najviac pracovných miest bolo vytvorených v stavebníctve, poľnohospodárstve a výrobe.

Podľa štatistík Eurostatu v riziku **chudoby** žilo v Lotyšsku v roku 2018 až 23,3 % obyvateľov krajiny, čo je síce mierny pokles oproti minulým rokom, kedy bolo Lotyšsko krajinou s tretím najhorším výsledkom riziká chudoby v EÚ. V roku 2014, kvôli nepriaznivému ekonomickému vývoju v Grécku, Lotyšsko obsadilo nelichotivú 4. Pozíciu v rámci EÚ. Stav je výsledkom hlbokého ekonomického prepadu, korupcie, slabej vymožitelnosti práva, ale tiež celkovej chudoby a najnerovnomernejšie v celej EÚ rozloženého bohatstva v krajine. Riešenie masívnych sociálnych rozdielov sa stalo jednou z pokrízových priorít vlády.

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Charakteristika hospodárstva

Napriek pozitívnemu vývoju, resp. niekoľkoročnému rastu ekonomiky je pre lotyšské hospodárstvo charakteristická veľká miera šedej ekonomiky – až 24 %. Medzi 4 základné kamene hospodárstva možno označiť poľnohospodárstvo, chemický priemysel, logistika a drevospracujúci priemysel. Medzi ďalších ťahúňov hospodárstva patrí textilný priemysel, spracovanie potravín, strojárka výroba a ekologické technológie.

V oblasti poľnohospodárstva tvorí až tretinu produkcie pestovanie obilia. Lotyšsko je známe aj kvalitou svojich mliečnych výrobkov a rozšírená je aj produkcia medu. Medzi hlavné exportné tovary chemického priemyslu patria lieky, biokozmetika a ekologicky šetrné chemikálie. Vďaka svojej histórii, unikátnej polohe a národnému leteckému prepravcovi sa Lotyšsku darí dobre profilovať ako logistickému centru Pobaltia. V oblasti drevospracujúceho priemyslu je lídrom hospodárstva vývoz surového reziva.

Medzi najväčšie výzvy hospodárstva a teda aj vlády patrí boj s nedostatkom pracovnej sily, stabilizácia bankového sektora a boj proti šedej ekonomike.

Služby, priemysel, poľnohospodárstvo, infraštruktúra

Podľa údajov z roku 2018 štruktúrne tvoria lotyšský HDP zo 69,4 % služby, z 25,7 % priemysel a z 4,9 % poľnohospodárstvo.

Sektor služieb sa rozhodujúcou mierou podieľa na hospodárskej prosperite krajiny – v roku 2018 narástol o 1,2 %. Tento sektor bol v dobe krízy oveľa menej zasiahnutý útlmom, ako výrobné odvetvia ekonomiky. Jedným z jeho kľúčových elementov je **doprava a skladovanie**, celý sektor vážne utrpel po zavedení recipročných sankcií RU.

Cestná sieť je relatívne hustá a dobre územne rozložená, takže sa ňou dá v zásade dostať všade. Vo všeobecnosti je jej kvalita povrchu porovnateľná so SR. Asfaltové cesty však spájajú len väčšie mestá a vedľajšie cesty majú neraz skôr vidiecky až poľný charakter. Diaľnice neexistujú, doprava je s výnimkou niektorých hlavných čiasov v Rige plynulá až riedka. Z hľadiska nákladnej dopravy je kľúčovým ťahom sever-juh posilnený medzi tromi krajinami Pobaltia postupne rastúcou Via Baltica z časti financovanou aj z prostriedkov EÚ.

Námorná doprava má zásadný význam z hľadiska nákladnej prepravy cez tri veľké prístavy – Riga, Ventspils a Liepaja. Prístavy sú využívané hlavne na tranzit surovín a ropy a ropných produktov, a teda sú významné aj pre Bielorusko a Rusko. Prístavy sú v tomto ohľade infraštruktúrne vynikajúco vybavené s vysokým potenciálom rastu. Osobná doprava sa realizuje každodennými trajektami medzi Rigou a Štokholmom a má aj dôležité miesto z hľadiska predovšetkým letného turizmu v podobe častých návštev výletných lodí.

Letecká doprava po vstupe do EÚ zažila raketový nástup, ktorý nezabrzdila ani kríza. Rížské letisko je najväčším a najmodernejším v Pobaltí. Obslúži cca 10 mil. cestujúcich ročne, z toho 80 % pasažierov je tranzitujúcich. Lotyšský národný letecký dopravca airBaltic operuje priamo zo všetkých troch pobaltských metropol (Riga, Tallin, Vilnius). V roku 2011 sa však dostal do finančných problémov, ktoré boli riešené na úrovni vlády. Po jej výdatnej finančnej injekcii v objeme cca 80 mil. eur sa situácia na jeseň upokojila, keďže súčasťou záchranného plánu bolo aj vyjasnenie si vlastníckych vzťahov (prechod na štát ako takmer výhradného vlastníka) a výmena top manažmentu aerolinií. Aerolínie sú dlhodobo na predaj, zatiaľ však bezúspešne. airBaltic po stabilizácii a racionalizácii vo forme rušenia niektorých liniek v roku 2013 prešiel do rozvojového rytmu a postupne zavádza a stále hľadá nové destinácie pre svojich pasažierov. Súčasťou tohto rozvojového programu je aj priame spojenie spoločnosti Air Baltic medzi Rigou a Popradom.

Železničná doprava - Lotyšsko je tranzitnou krajinou spájajúcou západ s východom (SNŠ a EÚ). V súčasnosti sa Lotyšsko zapája do ambiciózneho projektu na prepojenie železničnej infraštruktúry Pobaltských krajín s Poľskom a Nemeckom, nepriamo aj s Fínskom. Projekt „Rail Baltica“ ráta s výstavbou novej železničnej trate v dĺžke 728 km, spájajúcej Talin, Rigu, Kaunas, Varšavu a Berlín, pričom sa ráta s výmenou súčasného rozchodu koľajníc, tzv. širokorozchodnej železničnej trate (1520 mm) na rozchod koľajníc, ktorý je štandardný v členských krajinách EÚ (1435 mm) s výnimkou Fínska, Španielska a Portugalska. Zámerom projektu je zvýšenie výkonov nákladnej dopravy, zvýšenie prepravnej kapacity v oblasti prepravy cestujúcich vrátane zvýšenia bezpečnosti železničnej prepravy pri súčasnom zvýšení rýchlosti vlakových súprav. Zahájenie stavebných prác je naplánované na rok 2020, pričom prepojenie s Varšavou by malo byť ukončené do roku 2030. Celkové náklady na projekt sú odhadované na 5 mld. eur, pričom 85 % nákladov na výstavbu by malo byť hrazených z prostriedkov EÚ. LT však napriek značnému úsiliu, ktoré vynakladá v poslednom období, zostáva jednou z „chudobnejších“ členských krajín EÚ.

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Po obnovení nezávislosti sa Lotyšsko stalo členom množstva medzinárodných organizácií. Najprv OSN (od 17. 9. 1991) a jeho agentúr (UNDP, UNESCO, UNCTAD, WHO, WIPO, a. i.) a neskôr aj z jeho pohľadu najdôležitejších transatlantických zoskupení. Lotyšsko tak je členským štátom EÚ od 1. mája 2004, NATO od 29. apríla 2004, Schengenského priestoru od 21. decembra 2007 a od 1. januára 2014 sa stalo aj členom eurozóny. Je tiež členom OBSE, Rady Európy, Rady štátov Baltského mora, WTO (od 10. 2. 1999) a ďalších zoskupení. V lete 2012 vláda podala prihlášku na vstup do OECD, ktoré v máji 2013 začalo s Lotyšskom rokovania o vstupe a v roku 2018 sa zavŕšil vstup krajiny do OECD. V regionálnom kontexte je Lotyšsko aktívne zapojené najmä do činnosti Baltského zhromaždenia (Baltic Assembly), ktoré spoločne v novembri 1991 v Talline založili predstavitelia Estónska, Litvy a Lotyšska. V roku 2019 bude Lotyšsko tomuto združeniu predsedáť. Je tiež súčasťou Rady štátov baltského mora (Council of the Baltic Sea States), ktorá vznikla už po I. svetovej vojne v roku 1921 a okrem severských a pobaltských štátov zahŕňa tiež SRN, Poľsko a Rusko. V posledných rokoch na dôležitosť nadobudol aj formát NB8 združujúci tri pobaltské a päť škandinávskych krajín.

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

a) Podnikateľská legislatíva

Systém riadenia zahraničného obchodu, relevantné inštitúcie, legislatívne normy

Systém riadenia zahraničného obchodu - od 1. mája 2004 je Lotyšsko členom EÚ a teda realizuje obchodnú politiku a aplikuje colné pravidlá Únie. Lotyšsko sa stalo súčasťou Európskej colnej a daňovej únie (European Taxation and Customs Union) a jednotného európskeho trhu. Zahraničný obchod, resp. obchod s členskými štátmi EÚ, a teda aj so SR, sa preto riadi pravidlami platiacimi rovnako vo všetkých krajinách EÚ.

Najrelevantnejšou inštitúciou v oblasti riadenia zahraničného obchodu je Ministerstvo hospodárstva a prostredníctvom neho Lotyšská agentúra pre investície a rozvoj (Latvijas Investīciju un Attīstības Agentūra – skráteno LIAA) - www.liaa.gov.lv, podobná slovenskej agentúre SARIO.

Základnými podnikateľskými **legislatívnymi normami** sú Ústava, Obchodný zákonník, Občiansky zákonník, normy a zákony EÚ a ďalšie medzinárodné normy.

Daňový systém, dane, odvody, sociálne zaťaženie, mzdy

Daňový systém - dlhodobým cieľom zmien je zlepšiť konkurencieschopnosť Lotyšska v oblasti hlavných daňových sadzieb s Litvou a Estónskom, pričom zníženie pracovných daní je obzvlášť dôležité z dôvodu pretrvávajúcej vysokej nezamestnanosti a jednej z najvyšších mier tieňovej ekonomiky v EÚ (okolo 25 – 30 %). V snahe podporiť prílev investícií je od roku 2018 platné 0 % daňové zaťaženie pre firmy, ktoré reinvestujú svoj zisk v Lotyšsku.

Daň z príjmu právnických osôb platí pre všetky spoločnosti so sídlom na území Lotyšska. Základná sadzba je 15 %, pre mikropodniky (obrat do 7 000 eur ročne) platí 9 % sadzba. Pre spoločnosti neregistrované na území Lotyšska (non-residents) vyplýva miera zdanenia z výšky zisku dosiahnutom v Lotyšsku, zároveň pre takéto podniky platia zvláštne sadzby na príjmy z dividend – 10 %, manažmentu a konzultačných služieb – 10 %, úrokov – 10 % (u komerčných bánk – 5 %), práva používať duševné vlastníctvo – 5 % (literárne a umelecké práce, filmy, video a audio nahrávky – 15 %), nájmu majetku na území Lotyšska – 5 %.

Základná sadzba **dane z príjmu fyzických osôb** sa v roku 2018 sa znížila na 20 %. Daň z kapitálových výnosov je 10 % z dividend a úrokov a 15 % z prírastku kapitálu. O polovicu sa znížili aj daňové úľavy pri šetriacich vkladoch v penzijných a poisťovacích fondoch. Zdaneniu podľa nových pravidiel podlieha aj použitie služobného vozidla na súkromné účely, niektoré mimoriadne dary zamestnávateľa zamestnancom či dary v hodnote nad 1400 eur medzi osobami mimo príbuzenského vzťahu.

Daň z pridanej hodnoty sa uplatňuje na dodávky tovarov, služieb, dovozy, spotrebu. Povinnosť registrovať sa ako platca dane má subjekt, ktorého príjmy v zdaňovanom období prekročia 14 000 eur. Existuje aj možnosť zaregistrovať sa ako dobrovoľný platca DPH.

Spotrebná daň sa vypočítava percentuálne z hodnoty tovaru alebo sa uplatňujú fixné sadzby za jednotku. Dani podliehajú alkoholické nápoje (okrem slabšieho piva), tabakové výrobky, drahé kovy, drahokamy a polodrahokamy, osobné vozidlá a pohonné hmoty.

Sociálne odvody - povinné sociálne odvody tvoria spolu 35,09 % na zamestnanca, na ich platení sa podieľajú zamestnanci a zamestnávateľia (existujú rôzne kategórie pre rôzne typy platcov). Zamestnanec v produktívnom veku odvádza spravidla 11 %.

Minimálna mzda sa od 1. januára 2018 zvýšila na 430 eur.

Špecifiká podnikania v teritóriu, výhody a nevýhody podnikania v krajine - sú v podobnom hospodárskom a kultúrno-historickom prostredí, sú podmienky podnikania podobné tým v SR. Problémom zostáva korupcia a tiež vysoký podiel tieňovej ekonomiky, jednej z najvyšších v EÚ pohybujúcej sa na úrovni okolo 25 %. Tieto javy pritom nabrali osobitne v období krízy ešte na intenzite, aj keď sa s nimi vláda snaží bojovať a postupne sa situácia zlepšuje. Najvyšší podiel tieňovej ekonomiky je v stavebníctve, doprave a maloobchode.

Odkazy na internetové stránky, ktoré informujú o danej problematike - Ministerstvo financií www.fm.gov.lv, Štatistický úrad www.csb.gov.lv, Ministerstvo sociálnych vecí www.lm.gov.lv.

b) Programy podpory zahraničného obchodu, technickej a finančnej pomoci, projekty regionálnej spolupráce

Najrelevantnejšou inštitúciou v oblasti podpory zahraničného obchodu je Lotyšská agentúra pre investície a rozvoj (Latvijas Investīciju un Attīstības Agentūra – skratene LIAA) - www.liaa.gov.lv. Za jej činnosť, podobnú slovenskej agentúry SARIO, gesčne zodpovedá Ministerstvo hospodárstva. V súčasnosti má 19 pobočiek, Slovensko pokrýva pobočka v Nemecku.

c) Verejné obstarávanie

Verejné obstarávanie zastrešuje Úrad verejného obstarávania - www.iub.gov.lv. Výzvy pre ohlasované tendre a všetky k tomu relevantné informácie sa uverejňujú na uvedenej webstránke, ktorá je však písaná iba v lotyšskom jazyku. O zákazkách informuje aj denná tlač. Zákazky sú pravidelne publikované aj v oficiálnom denníku Lotyšska Latvijas Vēstnesis a tiež v Official Journal of the European Union – oficiálnym vestníkom EÚ.

Všetky výberové konania sú uverejňované aj na internete na adresách

- Procurement Agency - www.iub.gov.lv
- International Journal of EU – www.ted.europa.eu
- Ministerstvo životného prostredia a regionálneho rozvoja – www.vidm.gov.lv

Prihláška do tendra a odovzdanie tendrových podmienok býva väčšinou podmieňované zaplatením zodpovedajúceho poplatku. Aj keď je možné vyhrať tendre aj samostatne, je pre slovenský podnikateľský subjekt vhodnejšie spojiť sa s miestnym partnerom, ktorý má výhodu v príprave tendrového konania, keďže má lepšie miestne kontakty a lepšie pozná miestne zvyky. Voľba správnej stratégie závisí od konkurencieschopnosti slovenskej ponuky, pravdepodobnosti dozvedieť sa o konaní tendra včas, medzinárodných referenciách a pod.

d) Zmluvná základňa

Revízia zmluvnej základne bola vykonaná výmenou listov ministrov zahraničných vecí v roku 2001. Podľa týchto listov ostávala zo zmlúv medzi Československom a Lotyšskom platí len dohoda o obchodno-ekonomických vzťahoch a vedecko-technickej spolupráci z roku 1991, ktorá však bola lotyšskou stranou vypovedaná k dátumu vstupu krajiny do EÚ, spolu so slovensko-lotyšskou dohodou o voľnom obchode.

Rezortná dohoda medzi ministerstvami hospodárstva Slovenska a Lotyšska o obchodno-ekonomickej a vedecko-technickej spolupráci bola v roku 2003 navrhnutá na ukončenie platnosti. Perspektívne by sa v budúcnosti mohlo rokovať o jej náhrade.

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

a) Priame zahraničné investície:

Objem PZI v krajine a z teritória, trendy

Lotyšsko si je plne vedomé dôležitosti priamych zahraničných investícií (PZI) pre svoj ďalší ekonomický rozvoj. Vytvorenie priaznivej investičnej klímy pre prístup zahraničných investícií a nových technológií preto bol a naďalej je jedným z hlavných ekonomických cieľov lotyšskej vlády. Podľa viacerých štatistík má lotyšské podnikateľské prostredie jeden z najnižších stupňov vládnych zásahov a naopak, jeden z najvyšších stupňov ekonomickej slobody medzi krajinami strednej a východnej Európy.

V roku 2018 dosiahol príliv PZI nový rekord – 15,1 mld. Eur. Hlavným dôvodom prílevu PZI je stabilná monetárna politika, výhodná geografická poloha a rozvinutá infraštruktúra. Najväčšiu časť PZI v roku 2018 tvorili investície do finančných a poisťovacích činností, investície do veľko a maloobchodu, ako aj nákup nehnuteľností.

Prílev PZI z teritória do SR a naopak, príklady úspešne realizovaných projektov

Národná banka Lotyšska evidovala k 31. 12. 2018 v Lotyšsku slovenské investície vo výške 1 mil. eur. Na druhej strane lotyšské investície v SR dosiahli v rovnakom období výšku 55 mil. eur. Najväčšou (a v zásade jedinou významnejšou) je investícia najvýznamnejšej lotyšskej farmaceutickej firmy Grindex do spoločnosti HBM Pharma Martin (bývala Biotika Martin) v roku 2010. Spoločnosť sa úspešne etablovala a v súčasnosti je jedinou farmaceutickou spoločnosťou vyrábajúcou injekčné roztoky liekov v celej SR. V roku 2017 bola zavŕšená investícia spoločnosti do rozšírenia závodu a modernizácie výroby vo výške 8 mil. eur. Investícia priniesla 60 nových pracovných miest a navýšenie kapacity výroby injekčných roztokov až na 130 mil. kusov ročne.

Vzhľadom na charakter ekonomík dlhodobo nepatrí slovensko-lotyšská relácia z hľadiska investícií medzi silné oblasti. Naopak, Slovensko a Lotyšsko sú, čo sa týka lákania nových zahraničných investorov, konkurentmi.

Technická a finančná pomoc pre zahraničných investorov, možnosť repatriácie kapitálu

Daňové úľavy – 15 %-ná daň z príjmov spoločností je jedna z najnižších v EÚ. Pri veľkých investičných projektoch je možnosť uplatnenia rýchlejších odpisov pri investovaní do základného majetku. Miestna samospráva môže poskytnúť daňové úľavy na daň z nehnuteľností až do výšky 90 % sadzby dane. Výrazné daňové zvýhodnenia sú poskytované v špeciálnych ekonomických zónach.

Ako investičný stimul môžu slúžiť i granty (nenávratné finančné príspevky). K tomu je kompetentná Lotyšská agentúra pre investície a rozvoj (www.liaa.gov.lv), ktorá implementuje schému modernizácie podnikateľskej infraštruktúry, schému vývoja nových výrobkov a technológií, schému rizikového kapitálu pre malé a stredné podniky, schému pre zvyšovanie vzdelania zamestnancov a schému rozvoja podnikania v menej rozvinutých oblastiach.

Prenájom či predaj nehnuteľnosti za cenu nižšiu ako je trhová môžu urobiť samosprávy, ak chcú podporiť investora pri jeho rozhodovaní investovať.

Odporúčané oblasti investovania

Na podporu prílevu ZI boli v niektorých oblastiach zriadené tzv. slobodné ekonomické zóny (SEZ), ktoré ponúkajú priaznivejšie podmienky na investovanie. Ich štatút predĺžila vláda do

roku 2035. V súčasnosti fungujú štyri SEZ, z ktorých tri sa nachádzajú v slobodných prístavoch – v Rige, Ventspils a Liepaji. Špeciálna ekonomická zóna v Rezekne je vo vnútrozemí, neďaleko hraníc s Ruskom a Bieloruskom. Základom stimulačného systému pre spoločnosti, ktoré pôsobia v týchto zónach, je na základe Zákona o špeciálnych ekonomických zónach zľava vo výške 80 % z dane z nehnuteľnosti a dane z príjmov právnických osôb, nulová sadza DPH na väčšinu tovarov a služieb poskytovaných vo vnútri voľných zón a oslobodenie od spotrebnej dane na ropné výrobky. Všetky informácie o nich sú dostupné v anglickom jazyku na stránke Lotyšskej agentúry pre investície a rozvoj - www.liia.gov.lv.

b) Energetická politika krajiny

Lotyšsko je silne závislé na dovoze energetických surovín. Z vlastných zdrojov používa prakticky len vodu a drevo, dováža, naopak, 100 % ropy a ropných produktov, 100 % zemného plynu a približne štvrtinu elektrickej energie. V prípade plynu je krajina plne závislá na dodávkach z Ruska, dodávateľmi ropy a ropných produktov sú Rusko, Bielorusko, Litva, Fínsko a Nórsko. Elektrickú energiu Lotyšsko odoberá z Litvy, z Rusku a Estónska. Citlivosť ekonomiky na disponibilite energetických zdrojov je veľmi silná aj kvôli vysokej energetickej náročnosti hospodárstva, ktorá je zhruba 3,5 krát vyššia ako priemer EÚ.

V zásobovaní krajiny zemným plynom má strategický význam prírodný zásobník v Inčukalns, ktorého celková kapacita je 4,5 mld. m³. Okrem toho sú tu priaznivé geologické podmienky aj pre otvorenie ďalších rezervoárov v oblasti Dobele, ktoré by mohli uskladniť až 12 mld. m³ plynu. Pokiaľ ide o prepravu ropy, Lotyšsko má výhodu, že jeho prístavy väčšinou nezamrzajú. Prístav vo Ventspils vďaka dostatočne hlbokej dopravnej ceste umožňuje prístup aj veľkým tankerom. Elektroenergetiku tvoria tri veľké vodné elektrárne na rieke Daugava, cca 150 malých vodných elektrární – spolu 57,5 %, dve veľké tepelné elektrárne, ako aj rad menších jednotiek – spolu 41,4 %, zvyšok pochádza zo solárnych panelov a veterných elektrární.

Z hľadiska zvyšovania **energetickej bezpečnosti** summit EÚ v júni 2009 schválil tzv. Baltic Interconnection Plan (BIP), ktorý stanovuje hlavné etapy integrácie elektro-energetickej sústavy štátov Pobaltia navzájom, ako aj so štátmi Škandinávie a strednej/západnej Európy. Pobaltské krajiny ale naďalej vytrvalo upozorňujú na potrebu pozornosti tejto pre nich životne dôležitej téme na pôde EÚ, vrátane politického záväzku realizovať všetky relevantné prepojenia v čo najkratšom čase a najmä za výraznej finančnej podpory z prostriedkov EK.

c) Veda, výskum a vývoj, inovácie

Inštitucionálne je táto oblasť zaradená pod Ministerstvo školstva a vedy Lotyšska. Jej podpora je v Lotyšsku dlhodobo na nízkej úrovni a je hlboko podfinancovaná. Lotyšsko na vedu a výskum podľa predbežných údajov Eurostatu dávalo v roku 2017 0,5 % HDP, čo ho zaraďuje v tomto ukazovateli medzi krajiny s najnižšou podporou vedy v rámci EÚ.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

a) Dovozný a vývozný režim, obchodná prax

Dovozný a vývozný režim Lotyšska je určený jeho členstvom v EÚ a jej pravidlami spoločnej obchodnej politiky. Z tohto titulu je dovozný a vývozný režim Lotyšska rovnaký ako dovozný a vývozný režim Slovenska alebo hociktorej inej členskej krajiny EÚ, charakterizovaný slobodným pohybom tovaru, služieb, kapitálu a pracovnej sily vnútri EÚ a rovnakými colnými sadzbami a kvótami voči tretím krajinám.

Obchodná prax v Lotyšsku sa nevymyká stredoeurópskym štandardom a je podobná slovenskej. Viac informácií je v časti „Marketingová stratégia, obchodné zvyklosti v teritóriu“.

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

Zahraničný obchod v Lotyšsku kontinuálne rastie. V roku 2018 sa lotyšský export zvýšil o 7 % a import až o 10 %. Hlavnou cieľovou destináciou exportu bola Európska únia – až 71 % lotyšského exportu smerovalo do krajín EÚ. Najvýznamnejšími obchodnými partnermi boli Litva (17 % celkového obratu), Estónsko (9 %), Nemecko (9 %), Rusko (9 %) a Poľsko (7 %).

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Najvýznamnejšími komoditnými skupinami v lotyšskom vývoze v roku 2018 boli strojové a mechanické zariadenia, elektrické zariadenia a drevené výrobky, ktoré predstavovali 18% vývozu. Ďalej nasledovali základné kovy, spracované potraviny a chemické výrobky. Lotyšskému dovozu dominovali stroje a mechanické zariadenia (22 % celkového dovozu), dopravné prostriedky (12 %) a minerálne výrobky (10 %).

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu vývoz/dovoz

Z regionálneho hľadiska je EÚ hlavným obchodným priestorom - 71 % za rok 2018, krajiny Eurozóny tvoria 50,1 % a sú nasledovaným Spoločenstvom nezávislých štátov (SNŠ) na úrovni 11 % (v ostatných rokoch klesla výška vzájomného obchodu z dôvodu uvalenia sankcií na RU). Ide o dlhodobu platnú rozdelenie najväčších obchodných partnerov, ktoré sa mení len minimálne vzhľadom na strategicky stabilnú orientáciu na obchodných partnerov, na ktorých je Lotyšsko tradične naviazané. V roku 2017 boli najväčšími dovozcami do Lotyšska Litva, Nemecko, Poľsko nasledované Estónskom. Naopak Lotyšsko najviac v tomto období vyvážalo do Litvy, Nemecka, Poľska a Estónska.

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR za posledných päť rokov (vývoz/dovoz)

Spolupráca v obchodno-ekonomickej oblasti odráža objektívne existujúci potenciál medzi oboma krajinami a ich prioritne odlišnú geografickú hospodársku orientáciu - Lotyšsko na Pobaltie, škandinávské štáty a Rusko. Významnú časť vzájomného obchodu, ktorý nepatrí ani v jednej krajine medzi silné relácie, tvorí vývoz nadnárodných spoločností pôsobiacich v SR. Záujem o koordinovanejšie a inštitucionalizovanejšie obchodné styky neexistuje ani u jednej zo strán a ad hoc požiadavky o nájdenie obchodných partnerov pre firmy zo SR sú vybavované s miestnymi stavovskými organizáciami. Výraznejší potenciál pre SR existuje v systematickejšej podpore záujmu Lotyšov najmä o zimnú turistiku v SR, ktorá pravidelne dostáva výrazný impulz. Regionálny letecký prepravca Airbaltic prevádzkuje priame letecké spojenie medzi Rigou a Popradom v zimnej sezóne raz do týždňa. Priamym leteckým spojením (i keď len od decembra do marca) sa zvyšuje počet pobaltských turistov

v SR. Významnú možnosť vstupu na miestny trh pre slovenských obchodníkov tiež predstavuje účasť na vybraných veľtrhoch v Rige.

Vo vývoze do Lotyšska zo SR v rokoch 2018 dominovali televízne prijímače, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia (24,27 %).

V rovnakom období slovenský dovoz z Lotyšska predstavovali najmä elektrické zariadenia (13,25 %) a jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia (11,4 %) a med a medené výrobky (10,30 %).

Vzájomná obchodná výmena v období 2013 –2018

v mil. EUR	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Export	151	158	160	176	160	157
Import	33	29	36	23	25	38
Obrat	183	187	196	199	191	194
Bilancia	118	128	124	152	160	119

Zdroj: MH SR

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) Obchodné zvyklosti v teritóriu

Výhodou v teritóriu je mať dobré referencie vrátane obsažnej a prehľadnej webstránky, samozrejmosťou je jej kvalitná anglická prípadne aj ruská verzia. Cena je síce dosť významný faktor pri rozhodovaní, ale môže a nemusí byť rozhodujúcim faktorom pri nákupe produktov. Je to spravidla najmä vtedy, ak ide o nákup kvalitného tovaru, so zabezpečením servisu na mieste, garancii, spoľahlivosti a pod. Tendencia nákupu kvalitnejšieho, aj keď drahšieho tovaru sa v Lotyšsku prejavuje už dlhší čas. V tom je práve príležitosť pre slovenské firmy, ktoré môžu ponúknuť produkt s výhodným pomerom ceny a kvality.

Rokovaniu môže predchádzať telefonická, písomná alebo elektronická komunikácia, ale bez následných osobných rokovaní je dohoda/kontrakt takmer nemožný. Lotyšskí podnikatelia sú v obchodovaní dosť skúsení, sebavedomí a patriotickí. Navyše sa lotyšská podnikateľská mentalita predsa len líši od ruskej podnikateľskej mentality. Lotyši sú viac uzavretí a rozhodujú sa maximálne racionálne, zatiaľ čo rusky hovoriaci podnikatelia pôsobiaci v Lotyšsku si zachovali do určitej miery emocionálnejší prístup pri rozhodovaní sa, ktorý samozrejme nie je rozhodujúci, ale je dobre byť naň pripravený.

b) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Aj keď z hľadiska celkových čísel ide pre obe krajiny o zanedbateľné relácie, z hľadiska SR je kľúčový v pomere k dovozu pozitívne vysoký vývoz. Ten však dlhodobo tvoria – a perspektíva zmeny v tomto teritóriu je nízka – hlavne vývozy zahraničných nadnárodných spoločností pôsobiacich v SR – teda najmä elektrotechnika a automobily.

Ako **odbytové možnosti** sa v Lotyšsku dlhodobo ponúkajú nasledovné oblasti:

Energetika – biomasa, bioplyn, malé vodné a veterné elektrárne

Poľnohospodárstvo a potravinárstvo – alkohol (najmä liehoviny), cukrovinky, trvanlivé mäsové výrobky, surová hydina pre ďalšie spracovanie

Strojárstvo – opravárenské podniky (železničné, prístavy), strojné výroby, nové technológie

Doprava a infraštruktúra – obnova a výstavba ciest aj železníc a všetky s tým súvisiace odbory – inžinierske siete, signalizačné a automatizačné systémy, stavba mostov, mestská infraštruktúra, najrôznejšie stavebné aktivity v rámci modernizácie a rozširovania Rížskeho prístavu

Ekológia – čističky odpadových vôd, bioplynové stanice, moderné spalovne odpadu

Turizmus – výstavba hotelov, reštauračné služby

Stavebníctvo – stavebné materiály a izolácie

c) Marketingová stratégia pri vývoze do teritória

Dovozné spoločnosti, obchodní zástupcovia, distribúcia a obchodné reťazce

Lotyšský trh je vyspelý a náročný, žiadaný je hlavne značkový tovar, a to aj menej solventnými zákazníkmi, alebo tovar s inými konkurenčnými špecifikami, ako je nízka cena, novosť produktu, sprievodné služby (reklama) a pod. Distribúcia je úplne liberalizovaná. Hlavným kanálom pre predaj, resp. vstup na trh sú veľkoobchodné firmy, predajné reťazce a obchodné domy, ktorých je najmä v Rige vysoký počet. Využitie miestnych dovozných spoločností, resp. obchodných zástupcov je jednou z najefektívnejších ciest k úspechu. Miestny zástupca, na rozdiel od zahraničného podnikateľa, dobre pozná tunajšie prostredie a veľakrát navyše disponuje aj kontaktmi na okolité severské krajiny a Rusko, čo môže prispieť i k prípadným predajom na ďalších trhoch. Pri vyberaní miestneho zástupcu je však treba postupovať obozretne a neunáhliť sa s udeľovaním exkluzívneho zastupovania pred dôkladným preskúmaním miestneho trhu. Je tiež treba s ním udržiavať aktívny kontakt a sledovať jeho obchodné výsledky.

Podmienky zriadenia spoločnosti, formy spoločností, zákonná úprava

Podľa obchodného zákonníka musí byť každá firma zaregistrovaná v Registri podnikov – www.ur.gov.lv. Činnosť nezaregistrovaných firiem je zakázaná. Zaregistrované musia byť tiež pobočky a zastúpenia firiem.

Najčastejšou formou pri registrácii spoločností je s.r.o. – v Lotyšsku SIA (takmer 85 % nových firiem). Základný kapitál je 2 800 eur, pričom aspoň 50 % základného kapitálu musí byť zaplatené pri podávaní dokumentov na registráciu. V prípade akciovej spoločnosti minimálny základný kapitál činí 125 tis. eur a minimálne 25 % základného kapitálu musí byť zaplatené pri podaní žiadosti o registráciu. Založenie a.s. trvá len niekoľko dní. Celkové zriaďovanie náklady pri založení akejkoľvek formy spoločnosti sú cca 1 000 – 2 000 eur. Firma môže mať aj 100 % podielu zahraničného kapitálu.

Pre založenie firmy musia byť splnené nasledujúce základné predpoklady:

- adresa firmy v Lotyšsku
- vedúci kancelárie (i občan Slovenska) musí mať adresu pobytu v Lotyšsku
- na daňovom úrade musí byť firme pridelené medzinárodné daňové číslo DPH.

Možnosti získania informácií o spoločnosti a miestnom trhu

Partnera je možné vyhľadať buď individuálne alebo s pomocou veľvyslanectva SR v Rige cez e-mail: emb.riga@mzv.sk. Zdrojom relevantných kontaktov na firmy v Lotyšsku sú hlavne Lotyšská obchodná a priemyselná komora - www.chamber.lv (vygenerované za poplatok) a internetová stránka www.zl.lv s tisícami lotyšských firiem usporiadaných podľa predmetu činnosti. Možným spôsobom nájdania partnera je tiež účasť na veľtrhoch konajúcich sa

v Rige. Ich hlavným usporiadateľom je spoločnosť International Exhibition Company BT 1. Informácie o nej a všetkých dôležitých veľtrhoch v Rige je možné nájsť na www.bt1.lv. Právne a finančné informácie o všetkých spoločnostiach sú zaevidované v oficiálnom Registri firiem na www.ur.gov.lv ale tiež na www.lursoft.lv.

Cenová politika, odporúčaná platobná podmienka, spôsoby riešenia sporov

Cenová politika v Lotyšsku je podobná slovenskej, keďže je veľmi podobná aj mentalita lotyšských podnikateľov na jednej strane a spotrebiteľov na strane druhej. Vo všeobecnosti však možno povedať, že veľa obyvateľov Lotyšska dá napriek vyššej cene prednosť kvalitným a renomovaným značkám, resp. drahším spoľahlivým a odskúšaným tovarom a službám.

Aj keď **platobná morálka** v minulosti nebola najhoršia aj v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ, ekonomická kríza ju výrazne zhoršila. Podľa niektorých finančných odborníkov sa počas krízy do reálnych finančných problémov dostalo až 75 % lotyšských podnikateľov. Aj keď sa situácia od vtedy zlepšila, slovenské firmy by v každom prípade mali, pokiaľ je to len možné a najmä na začiatku obchodného vzťahu, vyžadovať platby vpred. V prípadoch, že partner žiada už od začiatku spolupráce splatnosť, odporúčame požadovať bankové referencie – bankové garancie tzv. perspektívy (spoľahlivosť) obchodných zámerov či žiadať od partnera, aby sa vo vzťahu k slovenskej strane poistil. V žiadnom prípade však neodporúčame po prvej nesplatennej faktúre pokračovať v dodávkach tovaru či služieb.

Obchodné spory je možné riešiť cez Rozhodcovský súd pri Lotyšskej obchodnej a priemyselnej komore (kontakt priamo na webstránke www.chamber.lv). Ďalšou variantom je obrátiť sa na špecializovanú advokátsku kanceláriu cez www.advokatura.lv. Rokovanie s úradmi a vybavovanie príslušných záležitostí býva ale niekedy zdĺhavé.

Kontaktné adresy na inštitúcie

Vid' vyššie v predchádzajúcich kapitolách.

d) Praktické informácie pre exportéra a importéra

Lotyšsko je od 21. decembra 2007 členskou krajinou Schengenského priestoru, čo pre občanov EÚ, a teda aj Slovákov, znamená, že sem môžu vstupovať na pas alebo len na občiansky preukaz, pričom na vnútorných hraniciach nie sú vykonávané vstupné kontroly. Pri vstupe cez pozemné hranice však lotyšská polícia občasne realizuje preventívne štandardné cestné kontroly.

Letecké spojenie: Priame letecké spojenie s Bratislavou zatiaľ neexistuje; je vhodné použiť linky z Viedne cez Prahu (ČSA) alebo priame spojenie Viedeň – Riga (Air Baltic), prípadne z Viedne cez Štokholm alebo Kodaň (SAS), Varšavu (LOT) alebo Budapešť - Riga (Air Baltic). Od decembra 2015 však počas zimnej sezóny funguje raz týždenne priame spojenie spoločnosti Air Baltic medzi Rigou a Popradom.

Pozemné spojenie: Cesta autom z Bratislavy do Rigy cez ČR, Poľsko a Litvu je približne 1400 km dlhá. Vlakom sa dá cestovať s minimálne dvoma prestupmi vo Varšave a Vilniuse. Neodporúča sa cestovať cez Bielorusko kvôli zdržaniam na hranici a vízovej povinnosti pre slovenských občanov.

Pravidlá cestnej premávky: Pri ceste motorovým vozidlom je potrebné mať vodičský preukaz, technický preukaz o vozidle a zelenú poisťovaciu kartu. Polícia dosť často meria rýchlosť a kontroluje dodržiavanie predpisov na problémových miestach. Maximálne povolené rýchlosti sú 50 km/h v obci, 90 km/h na otvorených cestách a na niektorých rýchlostných cestách v prípade označenia aj 100 - 110 km/h. Povolené množstvo alkoholu v krvi je 0,5 promile. Na motorových vozidlách treba mať po celý rok za jazdy rozsvietené stretávacie svetlá, zimné pneumatiky sú povinné od začiatku decembra do konca februára.

Doprava v hlavnom meste: V Rige funguje pomerne kvalitná mestská hromadná doprava (električky, autobusy, trolejbusy – jednorazový lístok stojí 1,2 eur. Taxislužba môže byť užitočná najmä pri ceste z letiska do centra (paušálna predplatná karta za 14,3 eur/jazdu do centra)), napriek tomu je možné celkom pohodlne používať aj vlastné motorové vozidlo. Pri príchode do Rigy odporúčame orientovať sa na centrum (centrs) alebo prístav (osta), parkovacie domy (autostavieta), orientácia je pomerne dobrá a zrozumiteľná. V Rige (a tiež na letisku) je tiež možné si bez problémov požičať auto od jednej z veľkých renomovaných svetových požičovní, ako napríklad Avis, Budget, Europcar.

Ubytovanie a hotely: V závislosti od úrovne ubytovacích zariadení a sezóny, v ktorej sa návšteva Rigy uskutočňuje, sa priemerné ceny hotelov v centre Rigy pohybujú od 50-150 eur/1-postelová izba a zväčša zahŕňajú aj raňajky. Odporúčame ubytovanie v centre alebo širšom centre mesta, ktoré sa nachádza len 15 minút autom od medzinárodného letiska a je aj najbezpečnejšie.

Zdravotná starostlivosť: Je porovnateľná so SR. V krajine je sieť zdravotníckych zariadení dostatočne rozšírená, aj keď materiálne a technické vybavenie je rôzne. Vznikajú súkromné kliniky a zubné ordinácie; od cudzincov sa v nich hneď po prevedení lekárskeho zákroku požaduje platba (návšteva lekára 30 - 40 eur). Lotyšsko je na zozname OSN ako krajina, v ktorej je rozšírená TBC a encefalitída, pred príchodom do krajiny sa odporúča očkovanie. Relatívne vysoký je počet ochorení HIV. V celej krajine sa odporúča pitnú vodu z vodovodu pred použitím prevariť, používať vodné filtre alebo si pitnú vodu kupovať.

Pri poskytnutí zdravotnej pomoci v štátnych nemocniciach je potrebné mať pri sebe Európsky preukaz zdravotného poistenia oprávňujúci držiteľa na poskytnutie zdravotnej starostlivosti vo všetkých členských krajinách EÚ.

Štátne sviatky, obvyklá pracovná doba: Hlavným štátnym sviatkom je 18. november – vyhlásenie nezávislosti Lotyšska v roku 1918. Druhým najdôležitejším sviatkom je 4. máj – deň znovuoobnovenia lotyšskej nezávislosti v roku 1990. Ďalšími sviatkami, kedy sa nepracuje, sú 1. 1., 1. 5., 8. 5., 23. a 24. 6., 24. - 26. 12. a 31. 12.

Bežná pracovná doba je osem hodinová. Pracovná doba v úradoch začína najčastejšie medzi 8,30 a 9,00 hod. Obchody sú otvorené spravidla od 10,00 do 19,00, vo veľkých obchodných centrách aj do 22,00 hod.

Časové pásmo: V Lotyšsku je oproti Slovensku o 1 hodinu viac.

Dôležité telefónne čísla:

Predvoľba krajiny: +371;
Informačná služba: 1188;
Rýchla pomoci: 112;
Polícia: 02;
Rýchla pomoc: 03;
Požiarna služba: 01.

Dátum: 31.05.2018